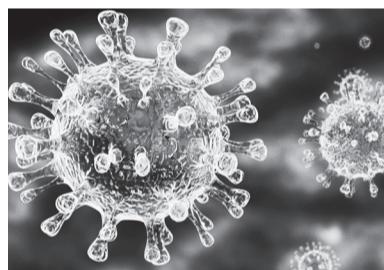

Коронавирусым зыщышъуухъум!

Зэпахырэ узэу «коронавирус COVID-19» зыфиорэм икъэбар зэрэдунаеу щызэльшагъ, а гумэкыгъом цыфхэр зэльиубытыгъэх.

Гриппым зэрээзэхэрэ шыкэхэр непэ агъэфедэх.

Урысыем къэсыгъ

Анахь зэльикүгъэ къэралыгъохэй алтытэхэрэй: Китай, Италиер, Иран, Кыыблэ Кореер, Франциер...

Ар зылтыгъыре къэралыгъохэм, къызэуухэрэ цыфхэм яичагъаэ мафэ къес хэхьо. Зэхъокыныгъэхэр къэбар жуухъэм иамалхэм къарехъэ. Тыдэ зыбгъэзагъэми, коронавирусым икъэбар нэмькі зэхэпхырэп, ау аштэхэрэу къаорэ пстэури шыткырэ плон плъекыщтэп. **Къэбар непцхэр жуугъэу къызэхъэхэрэй социальнэ хытиухэр ары. Ахэр зэкэ шушишь шуумыгъэхъу!** Официальнэ сайтхэм къэбархэр архтхэм шууджэмэ нахьтэрээ.

Непэкі нафэр

Узыр зэрээзэхырэ шыкэхэм уахътэм агъэунэфыгъэр цыфхэр къызэузыгъэм ашт инешанхэр имыгъэм, укіэртыгъэ зыхъукэ къыпыхын зэрэлжэхэрэй афэд: температурэр къыдэклуае, чыланлэ къиреты, ышхъэ мэузы, пскэ гъушъэ и, чыир мэузы, къаруунчэ мэхъу.

Мы уз бзаджэм нэшэнэ гъэнэфагъэхэр илэхэу щигтэп, пэтхъу-лутхъур е гриппыр къызэутэхъэгъэ цыфхэр зыгъэгумэхъэрэм афэд: температурэр къыдэклуае, чыланлэ къиреты, ышхъэ мэузы, пскэ гъушъэ и, чыир мэузы, къаруунчэ мэхъу.

Коронавирусым пэшүеклохэй лээжэу уцхэр джыри щыгэхэр, арышь, зыгорэкэ ашт фэдэ уцнепцхэр къышуущэнхэу зыфхжэхэрэй, шуямыдэлу!

Рыкыжххи къэклижыгъэхэм карантин атыралхъагъ. Мы уахътэм ахэм ашыщхэм джыри альэпльэх, нэбгырэ 46-м атырахжыгъ.

Республикэм щыпсэухэрэр анахьэу зытешныхъэхэрэр къэралыгъо зэфэшхъяфхэм къарыгъэхэ студентхэр ары. Ахэм алъэнхъюкэ медицинэ уппъекун гъэнэфагъэхэр зэрахъэх. Псаунгъэм зэрар езыхьшт юфыгъо ахэм къалыкырэп.

Роспотребнадзорым Адыгэ

Республикэм и Гъэорышлапэ къызэритыгъэмкі, икыгъэхъамафэм пэтхъу-лутхъур ыкчи гриппыр къяузыгъэу нэбгырэ 635-рэ атхыгъ, ар процент 72,6-кі эпидемием ишапхъэу агъэнэфагъэм нахь макл.

Зэфашигъэх

Коронавирусым ишынагъо къыхэкыкі Адыгэим ыкчи Краснодар краим ябыслымэнхэм я Диндэлэжкапэ иунашькі гъэтхапэм и 17-м къыншгъэхъагъэу мэлъильфэгъум и 20-м нэс мэштихэм яофшэн зэпагъэу.

Анахьэу ар зыфэгъэхыгъэр бэрэскэхшо нэмазшыгъоу цыфхыбэ къызэклуаиплэрэр, факультативнэ егъэдэхэнхэр, лекционхэр ыкчи нэмькі яофхъабзэхэу цыфхыбэ зыхэлжэхэу мэштихэм щырагъэлжокыхэрэр амьшигынхэр ары.

Джащ фэдэу, Адыгэ къэралыгъо ыкчи Мыехъопэ технологичесэ университетхэр зэфашигъхи, лудзыгъэ шыкіэм тетэу рагъэдэхэнхэм тэхвагъэх.

Урысые Федерацаем просвещениемкі и Министерствэ къызэритыгъэмкі, урысые еджаплэхэм гъэтхапэм и 23-м

къыщегъэжъагъэу мэлъильфэгъум и 12-м нэс зыгъэпсэфыгъо уахътэр рагъажьэ. Лудзыгъэ шыкіэм тетэу къэлэеджаклохэр рагъэдэхэнхэмкі амалхэм яусэштых.

Социальнэ псэольэ зэфэшхъяфхэм, спорт еджаплэхэм яофшэн гъунапкъэхэр фашыгъэх.

Санитарнэ лофтхъабзэхэр

Коронавирусым щыхъумэгъэнхэм фэшл Адыгэим иобщественнэ транспорт, къэлэцкыкі яыгыплэхэр, еджаплэхэр, щэлэцхыплэхэр, бэдээрхэр дезинфекции ашых.

Пэтхъу-лутхъур, гриппыр къызэутэхъэхэр «линие плътэр» төонхэ, зыгъэгумэхъэрэ уччэхэм яджэуалхэр мы телефон номерхэмкі къызэлжакъэханхэе альэкыицт: АР-м псаунгъэр къэхъумэгъэнхэмкі и Министерствэ — 8(8772) 53-49-97 (чэц-зымафэм яофшэн), Роспотребнадзорым и Гъэорышлапэ Адыгэим щыкіэм — 52-12-05 (яофшэнгъэу уахътэм).

ИШЬЫНЭ Сусан.

Якъэгъэльэгъонхэр нахьышу хъугъэх

Сурэйр А. Гусевым тырихыгь.

Аш хэлжэгъяэх АР-м и Къералыгь Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, федеральнэ инспектор шъхъаэу Сергей Дрокинир, хэбзэуххумэктю куулыкхумэх ыкли муниципалитетхэм япашчэр, нэмийкхэри.

Наркотикхэр хэбзэнчъеу гъезекогъэнхэм пэуцужыгъэнимкэ, бзэджэшагъэхэм япчагъэ нахь макэ шыгъэнимкэ юфхэм языйт зыфэдэм, мышкэ зэфхыхысжъеу щилхэм афгъехъягъагь апэрэ юфыгъоу зэхэсигъом къышаатыгъэр. Мыш елхыгъеу къегущыгъажэх АР-м хэгъэгу клоц юфхэмкэ и Министерствэ наркотикхэр хэбзэнчъеу амыгъэзеконхэм лъыпплэгъэнимкэ отделым ипащэу Нэфышэе Рустамрэ бзэджэшагъэ зезыхъагъэхэм

пшэдэгкыж ягъэххыгъэнимкэ федеральнэ куулыкхум Адыгемкэ и Гъэлорышланлэ ипащэ игуадзэу Эдуард Овановынрэ.

2019-рэ ильэсийн наркотикхэр хэбзэнчъеу зэрагъэзеклигъэхэм епхыгъэ бзэджэшагъэ 306-рэ полицием икъулыкхумэхэм къыхагъэшыгь, блэкыгъэ ильэсийн мыш фэдэ иуахтэ егъэшагъэхэм, а пчагъяэр 80-кэ нахьыб. Хэбзэуххумаклохэм уголовнэ юф 228-рэ зэхахыгъыкли хыкумым лэклагъэхъагъэх, блэкыгъэ ильэсийн егъэшагъэхэм, а пчагъяэр 18-кэ нахьыб. Хэбзэгъэуцугъэр зытухогъэ нэбгырэ 203-мэ уголовнэ пшэдэгкыж арагъэхъыгь. Ахэм ашыщэу 13-р — бзыльфыгь, зынэбгырэм ыныбжь икъугъэп. Зэклэмки наркотик килограмм 17-м ехъу къапкырахыгь.

Полициемрэ щынэгъончъенимкэ федеральнэ куулыкхум-рэ 2019-рэ ильэсийн анахъеу анаэ зытырагъэтигъэхэх лъэнэхъохам ашыщ наркотик хыльхэхэр республикэм къизыщэхэр къыхагъэшыгъэнхэр ыкли ахэм апешуукогъэнээр. Оперативнэ юфхъабзэхэу зэхашаатыгъэх яшуагъэхэх мыш фэдэ бзэджэши 8 къаубытгыгь ыкли агъэтэйсигь.

Клэлэеджаклохэр ыкли ныбжыкхэхэр мы тхъамыкхагъом щыуххумэгъэнхэм фэш! хэбзэуххумаклохэм пшэшорыгъэш юфхъабзэхэр, зэдэгущыгъухэр рагъэкыгъэхъэх.

Бзэджашэхэм пшэдэгкыж зыщаагъэхъырэ учреждении 4 республикэм ит. 2020-рэ ильэсийн гъэтхапэм ехъулэу ахэм нэбгырэ 2624-рэ адэс, ахэм

Наркотикхэр хэбзэнчъеу гъезекогъэнхэм пэуцужыгъэр комиссиеу республикэм щызэхашагъэм зичэзыу зэхэсигъоу тыгъуасэ илагъэм тхъамэтагъор щызэрихыгь Адыгэ Республиком и Лышьхъэу Къумпыл Мурат.

ашыщэу 550-мэ наркотикхэм япхыгъэ бзэджэшагъэхэр зэрахъагъэх, учетын нэбгырэ 56-рэ хэт. Учреждениехэм наркотикхэр хэбзэнчъеу ачлаханхэ гухэль ялагъеу хъугъэ-шлэгэ 15 агъэунэфыгь, уголовнэ юфи 8 къызэуахыгь, хъапсын чээзы нэбгырэм уголовнэ пшэдэгкыж рагъэхыгь.

Непэрэ мафэхэм ехъулэу Адыгейм псауныгъэр къэуххумэгъэнимкэ и Министерствэ ичнет наркотикхэр зыгъэфедэрэ нэбгырэ 1280-рэ хагъеуцаагь. Блэкыгъэ ильэсийн а пчагъяэр 1369-рэ хъуштгыгъэ. Мы тхъамыкхагъом пшэшорыгъэнимкэ юфхъабзэхэу зэрахъэхэрэм ыпшээхэх зигугуу къэтшыгъэхэ пащэхэр къатегущыгъэх, пшээрыль шъхъаэхэу зыфагъеуцужыхэрэ къагъэнэфагъэх. Къулыкхум къэтгээлэгъонхэу ялэхэр джыри нахьышу шынгъэнх, юфшэнэир нахь гэлээшыгъэн зэрэфэр къауагь.

Кылтэххууххэхэрэ лэлүххэм наркотикхэр амыгъэфедэрэхэм епхыгъэ юфхъабзэхэр къызыдыхэлэтигъэхэх лъэпкэ проектхэм, къэралыгь программхэм ягъэцкэн шольтырим щызэхашагъэ зэрэххурэм къытегущыгъэх министрэхэу Мэрэтыкью Рустемрэ Клэрэцхе Анзауррэ. Мы лъэнэхэмкэ ведомствэхэм къатефэрэ зэрагъэцаклэрэр, аш даклоу юфшэнэир джыри

зэрагъэлэшыщтыр ахэм къауагь.

Непэрэ мафэхэм яхъулэу республикэм иволонтер-медикхэр мы юфшэнэир нахь чанэу къыхэгъэлэхъэгъэнхэм, ахэм амалэу алэклэльхэр гъэфедэгъэнхэм мэхъанэшо зэрилэр Адыгейм и Лышьхъэу къыхихъэшыгь.

— *Ресурснэ гупчэу Ѹызэхъэлэхъэм къыдыхэлэтигъэу волонтер-медикхэм юфшэнэир тафхэхуным, лъэнэхэм зэфэшъхахэмкэ ахэр юфшэнэир хэзэгъэнхэм тылтылын фае. Хэбзэ къулыкхум эмгээнимкэ, псауныгъэр къэуххумэгъэнимкэ ѿкыгъэнхэм яучрежденихэм амалэу алэклэльхэм ахэгъэхъогъэним аш фэдэеклолаклэр фэорышшэцт. Мы пшээрэильм изэшшохын еджа-плэхэри чанэу къыхэлэхъэнхэ фае,* — къыуагь Къумпыл Мурат.

Наркотикхэм ягъэзеклон ыкли ягъэфедэн ылъэнэхэм 2019-рэ ильэсийн юфхэм языйт зыфедагъэм изэфхыхысжъхэри зэхэсигъом щашыгъэх. Кылтэххууххэхэрэ лэлүххэм ягъэцкэн шольтырим щызэхашагъэ зэрэххурэм къытегущыгъэх министрэхэу Мэрэтыкью Рустемрэ Клэрэцхе Анзауррэ. Мы лъэнэхэмкэ ведомствэхэм къатефэрэ зэрагъэцаклэрэр, аш даклоу юфшэнэир джыри

ТХАРКХОХЬ
Адам.

Пытагъэ хэлъэу къеклолхэштых

Промышленнэ продукциер хэбзэнчъеу гъезекогъэним пэуцужыгъэрэ республикэм комиссиием зичэзыу зэхэсигъоу илагъэр зэришагь Адыгэ Республиком и Премьер-министрэ ит. 2020-рэ ильэсийн Сапий Вячеслав.

Щынэгъончъе ыкли идэштэрэ лыр цыфхэм агъэфедэним, продукциер къыращэрэ щынэгъончъеним фэш! Краснодар таможнем юфхэ зэшүиххэрэхэм зэхэсигъом ѿкыгъэнхэм юфхэ зэшүиххэрэхэм, нэмийк юфхъохэми зэхэсигъом ѿкыгъэнхэм юфхэхъэх.

Роспотребнадзорын и Гъэлорышланлэу Адыгейм щилхэм ипащэу Сергей Завгороднен къызэриуагъэмкэ, блэкыгъэ ильэсийн лыр зыгъэфедэрэ обьект 770-мэ контролынэ-надзорнэ юфхъохэхэр ашашыгъэх. Ахэм къызэргэльэгъуагъэмкэ, санитарнэ хэукунонгъэ 1250-

рэ агъэунэфыгь, тазыр 320-рэ атыральхъагь.

Продукциер къыращэрэ щынэгъончъеним фэш! Краснодар таможнем юфхэ зэшүиххэрэхэм зэхэсигъом ѿкыгъэнхэм юфхэ зэшүиххэрэхэм, нэмийк юфхъохэми зэхэсигъом ѿкыгъэнхэм юфхэхъэх.

Республикэм щащэрэ продукциер шапхъэхэм адиштэн ыкли щынэгъончъеу ѿкыгъэнхэм зэрэфэр, аш пытагъэ хэлъэу къеклолхэнхэ, хэбзэгъэуцугъэр зыуукъохэрэхэм зэрифэшъуашэу адэзеконхэ, яфшъуашэр ягъэгъотыгъэнэир пшээрэиль шыхыаэхэм зэрэшыщыр зэхэсигъом хэлэжэхъэхэм къыхагъэшыгь.

гъэ зэрямыгъэнхэмкэ шапхъэр аукууагъеу агъэунэфыгь. Аш епхыгъэу административнэ юф къызэуахыгь, зилажьэм тазыр тыральхъагь.

Республикэм щащэрэ продукциер шапхъэхэм адиштэн ыкли щынэгъончъеу ѿкыгъэнхэм зэрэфэр, аш пытагъэ хэлъэу къеклолхэнхэ, хэбзэгъэуцугъэр зыуукъохэрэхэм зэрифэшъуашэу адэзеконхэ, яфшъуашэр ягъэгъотыгъэнэир пшээрэиль шыхыаэхэм зэрэшыщыр зэхэсигъом хэлэжэхъэхэм къыхагъэшыгь.

ГҮНЭЖХҮҮК
Сэтэнай.

«ЛъэсрэйкIу»

2020-рэ ильэсийн имээзитуу кыклоц Адыгэ Республиком гъогу хъугъэ-шлэгэ 64-рэ щагъэунэфыгь. Ахэм нэбгыри 10 ахэклодагь, 78-мэ шьобжхэр атешагъэр. Анахь гумэкыгьоу къэзитыхэрэ лъэнэхъохэм ашыщых лъэсрэйкхэр зыхэфэхэрэ хъугъэшагъэхэр.

Пытагъэу къатыгъэхэм ашыщэу 22-м лъэсрэйкхэм атешагъэх ыкли аш ылкэ къыкыкхэх нэбгыри 6-мэ ядунах ахъожыгь, 15-мэ шьобжхэр хахыгъэх. Гъогу хъугъэ-шлэгэ 16 лъэсрэйк зэптырыкыпшэхэм атешагъэр, нэбгыри 3 ашыхэлодагь, 14-мэ шьобжхэр хахыгъэх.

Урысам хэгъэгү клоц юфхэмкэ и Министерствэ гъогурыкхэнхэр ѿкыгъэнхэмкэ и Гъэлорышланлэе шыхыаэ иунашыокхэм ильэсийн гъэтхапэм и 16 — 22-м пшэшорыгъэш юфхъабзэхэу «Лъэсрэйк», «Лъэсрэйк зэптырыкыпшэхэм» зыфилхэрэхэм афэхъухэрэр къыхагъэшыщых. Сырынэр агъэфедэшт, «бэш къолэнэхэмкэ» зеклонхэр агъэорышшэцт, полицейскэ автомо-бильхэм къенэфырэ пкыгъор ахэгъэнагъеу лъэсрэйкхэм адэгүшшээ зеклонхэр.

шапхъэхэр амыуукъохэу зеклонхэм, зыныбжь имыкыгъэхэм ящынэгъончъагъе къэуххумэгъэним ахэр фэорышшэцтых.

Юфхъабзэр оклофе къулыкхум иамалхэр анахьэу ѿкыгъэнхэм ячээтихэрэ чыпшэхэм атырагощэцтых. Лъэсрэйкхэр зыхэфэхэрэ хъугъэшагъэхэм лъапсэ афэхъухэрэр къыхагъэшыщых. Сырынэр агъэфедэшт, «бэш къолэнэхэмкэ» зеклонхэр агъэорышшэцт, полицейскэ автомо-бильхэм къенэфырэ пкыгъор ахэгъэнагъеу лъэсрэйкхэм адэгүшшээ зеклонхэр.

ПАТЫКХОО Ичрам.
ОБДПС-м иротэу N 1-м икомандир, полицием иподполковник.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и Указ

Зэпахырэ узэу коронавирусыр республикэм кырамыханымкэ ыкчи аш зимиушомбгуунымкэ шэгъэн фаехэм яхыллагъ

Федеральна законэ «Санитар-эпидемиологие лъеныхъомкэ цыфхэм яофхэм язытет нахышу шыгъенным ехыллагъ» зыфиорэм ия 6-рэ статья, Урысыем икъэралыгъо санитар врач шъхьаэ 2020-рэ ильэсэм гъэтхапэм и 2-м шыгъигъе унашьоу N 5-рэ зытетэу «Коронавирус инфекциякээр Урысыем кырамыханымкэ ыкчи аш зимиушомбгуунымкэ шэгъэн фаехэм яхыллагъ» зыфиорэм адиштэу **унашьо сэши:**

1. Коронавирус инфекциякээр республикэм кырамыханымкэ ыкчи аш зимиушомбгуунымкэ (ыужкэ коронавирусыр тозэ дгээкюшт) 2020-рэ ильэсэм гъэтхапэм и 17-м кышигъэжъагъеу юфхъабзээ гъенэфагъэхэр Адыгэ Республикэм щызэрханхэу.

2. Спортым, бизнесым, культурэм, нэмымкэ лъеныхъом кышигъэхэр юфхъабзэхэу нэбгырэ 300-м ехуу зыхэлажъэхэр Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкэлко кулыкъухэм амал зерийкэ зэхамыгъэжъэшэнхэу, зыщихъурэм ахэмкэ видеомалхэр кызыфагъэфедэнхэу, зэклапхъэхэ мыхуущтхэ, мэхъя нэшхо зиэ юфхъабзэхэм анэмымкэ зэхамышэнхэу.

3. Урысыем икъэралыгъо санитар врач шъхьаэ иунашьоу коронавирусыр Урысыем кырамыханымкэ ыкчи аш зимиушомбгуунымкэ шэгъэн фаехэм яхыллагъям кышигъэдэлтигъэхэм ягъэцэлэнхэ Адыгэ Республикэм псауныгъэр кыэхумэгъэнымкэ и Министерствэ амал гъенэфагъэхэр зериханхэу.

4. Адыгэ Республикэм гъесныгъэмэр шэнныгъэмэркэ и Министерствэ:

1) сымаджэхэр күлээцыкы ыгынгэхэм къамыкло-лэнхим иамалхэр зериханхэу;

2) Адыгэ Республикэм псауныгъэр кыэхумэгъэнымкэ и Министерствэ игъусэу гъесныгъе язытырэ организациехэм юфхъабзээ гъенэфагъэхэр ашызэриханхэу:

а) күлээдджаклохэу плъыр-стыр зиэхэм, пскэхэрэм якъыхэгъэшынкэ, гъесныгъе язытыхэрэ организациехэм ахэр ашызэнхэ фимытхэу шыгъэнхэмкэ;

б) Адыгэ Республикэм икъэралыгъо санитар врач шъхьаэ игъо зэрилгээжъагъэм тетэу гъесныгъе языгъэгъотыхэрэ организациехэр дезинфекции шыгъэнхэмкэ.

5. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэ-күлээцыкы ыгынгэхэм:

1) нахь макэ ашынхэу;

а) Адыгэ Республикэм икъэралыгъо Иэнатэхэм, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан кулыкъуу-

иэнатэхэм аулхэу, нэмымкэ юфышэхэу коронавирусыр кызышыутэлэгъе Иэкыб къэралыгъохэм командировкэлэ агъаклохэрэр; аш кыхиубытэхэрэп зэклэпханхэ умылъэкыищт командировкэхэм ыкчи (е) Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ишшэриль агъэцакээз Иэкыб къэралыгъохэм зэрагъаклохэрэр;

б) корпоратив юфхъабзэхэу колективхэм ашызэрахъэхэр; цыфхэр жууцэхэу кызыкыаллэхэр юфхъабзэхэм, Иэкыб къэралыгъохэм ягражданхэр зыдэшылэхэ юфхъабзэхэм юфышэхэр зэрахэлажъэхэрэр, джащ фэдэу Иэкыб къэралыгъохэм зэхашхэрэ юфхъабзэхэм зэрахэлажъэхэрэр, аш кыхиубытэхэрэп зэклэпханхэ умылъэкыищт юфхъабзэхэр ыкчи (е) Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ишшэриль агъэцакээз зэхашхэрэ юфхъабзэхэр;

2) мы Указын ия 3-рэ пункт зигугуу кышигъхэрэ унашьохэм арьт шапхъэхэр Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэу къафэорышэхэрэм, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо унитар предприятиехэм къа-шыдальтигэнхэм атегъэпсихъэгэе амалхэр зэраханхэу.

6. Игъо афэлэгъуугъэнэу:

1) чыпилэ зыгъэорышэхъинимкэ кулыкъухэм амалхэр зэраханхэу:

а) коронавирусыр муниципальнэ образованием кырамыханым ыкчи аш зытимыушомбгууным яхыгъе санитар-эпидемиологии юфхъабзэхэм язехъанкэ, аш кыхеубытэх общественнэ транспортным, сатышылэхэм, социальнэ-культурэ мэхъанэн зиэ посэулахэхэм ашызэрахъацхэ юфхъабзэхэр;

б) күлээдджаклохэу плъыр-стыр зиэхэм, пскэхэрэм якъыхэгъэшынкэ, ахэр гъесныгъе язытыхэрэ муниципальнэ организациехэм ашызэнхэ фимытхэу шыгъэнхэмкэ;

в) гъесныгъе язытыхэрэ муниципальнэ организациехэр дезинфекции шыгъэнхэмкэ;

2) мэшлокуучогу, автомобиль транспорткэ, къэлэлэлектричкэлэ ыкчи нэмымкэ транспорткэ цыфхэр зэвэшхэрэ организациехэу цыф жууцэхэр зыщызэлуклохэрэ чыпилэхэм, сатышылэхэм, культурэ, спорт юфхъабзэхэр зыщызэрахъэхэрэ чыпилэхэм зиофтшэн ашызэхээшхэрэм дезинфекциимкэ юфхъабзэхэр ренэу зэраханхэу;

3) организациехэм япащхэм, унэе предпринимательхэм:

а) юфышэхэр Иэкыб къэралыгъохэм командировкэ

агъэцонхэм зыщадзыиенэу, Иэкыб къэралыгъо гражданхэр зыхэлажъэхэр юфхъабзэхэм, джащ фэдэу Иэкыб къэралыгъохэм зэхашхэрэ юфхъабзэхэм ахэлэжъэнхэм зыщадзыиенэу;

б) юфышэхэу плъыр-стыр зиэхэм, пскэхэрэм якъхэгъэшынкэ, аш фэдэхэр юфшэпилэ чыпилэ щымы-лэнхэмкэ амалхэр ишыкыагъэхэр зэраханхэу;

в) цыфхэм яфитыныгъэхэм якъэхумэнхэ Федэлальнэ кулыкъуу Адыгэ Республикэмкэ и Гъэорышилэлэ залызыгъизгээхэр, коронавирусыр кызызутэлэгъэ юфышэлэм фэгъэхыгъэ къэбархэр псынкэу Иэкыагъэханхэу;

г) дезинфекции режимым игъэлэшынкэ юфхъабзэхэр зэраханхэу;

д) зэлукэхэм, зэхэсигъохэм, нэмымкэ юфхъабзэхэу цыфхэр жууцэхэр зыхэлажъэхэр язэхэшэнхэ видеомалхэр кызыфагъэфедэнхэу;

4) Урысые Федерацием игражданхэу Адыгэ Республикэм ренэу е уахтэ горэклэ щыпсэхэрэр:

а) Урысые Федерацием имыкынхэу, джащ фэдэу цыфхэр жууцэхэр кызыкыаллэхэр юфхъабзэхэм ахэмилэжъэнхэу;

б) зэпахырэ уз къяутэлэгъэу, плъыр-стырым, пскэхэм аягумэкыхэ зыхъукэу медицинэ Иэпилэгъэ кызыщараптыт организацием зыфагъэзэнхэу;

5) Иэкыб къэралыгъохэм къарыкыжыгъэхэм Урысые Федерацием кызыхважыгъэхэм кыщыгъэжъагъэу мэфэ 14-м кыкылоц яунэ исинхэу, амбулаториеполиклиникэ учреждением имедицинэ юфышэлэм ядэж къаклээ ыуплэкунхэу;

6) коронавирусыр кызышыутэлэгъэ Иэкыб къэралыгъохэм ашыкыагъэхэм псауныгъэм икъэхумэнхэ Дунэе организацием исайтуу къэбар-телекоммуникационнэ хытыуу Интернетын итим (www.who.int) диштэу телефонэу 8(8772) 53-49-97-мкэ Урысые Федерацием кызыэрэкожыгъэхэм, чыпилэу зыдэшылэхэм яхыллэгъэ къэбархэр псынкэ шыпкэу аялкашыгъэханхэу.

7. Зыкытхэхэрэм щегъэжъагъэу мы Указым куячилэхэу илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Къумпыл Мурат

къ. Мыекуапэ, Гъэтхапэм и 16, 2020-рэ ильэс N 26

Гъэпцлахэм защаухъумэнхэу къяджэх

Хэбзэуконыгъэхэр пэшорыгъэшьэу щигъэзыгъэнхэмкэ республикэ межведомственне комиссием зичэзыу зэхэсигъо илагъ. АР-м и Лышхъэу Къумпыл Мурат иунашьокэ ар зэрищагъ АР-м хэгъэгүү клоц юфхэмкэ иминистрэу Владимир Алай.

хагъэу Адыгэим щагъэунэфыгъ. Зэклэмкэи республикэм щыпсэхэрэ цыфхэм сомэ миллион 11 чынагьэ ашыгъ. Мы ильээсэр кызыихъагъэм кызыщублагъэу мыш фэдэ хууцэ-шэгээ 70-м ехуу министерствэм кыхигъэшыгъ.

— Ведомствэм ишацэхэдээжээ иунашьокэ полицием иоперативнэхэм ыкчи иуполномоченне участковэхэм ямызактоу, республикэм кэхъэгүү клоц кулыкъум иофтшэхэр кыхэдгээлажъэхээзээ пэшорыгъэшь юфхъабзэхэр цыфхэм адьзэтэхъэх. Блэкыгъэ ильэсэм мыш фэдэ юфхъабзээ мин 30 фэдэз цыфхэм афызэхэтшагъ. Йофтшэнэм шуагъэ кытэу зэхэцгээнхэмкэ зишшуагъэ къаклохэрэм ашыц министерствэм ипресс-кулыкъуу. Гъэпцлахэм зябъэгъэдэлэ зэрэмхъяштим ехэлэвшигъэшэуу бзэджашэхэрэх. Ахэр зээлэвшигъэхэрэ цыфхэм егъэльтигъэшэуу бзэджашэхэрэх зэрафашигъэрэр арь. 2015-рэ ильэсэм кышигъэжъагъэу мы лъэныкъомкэ бзэджашэгъэу зэрахъагъэхэм япчагъэ хэшшыкъеу хэхуагъ. 2019-рэ ильэсэм гъэпцлахэм бзэджашэгъэ 328-рэ щызера-

агъэцакээрэм шуагъэ кытынхэм фэшл полициер изакьюу бзэджашэхэм апшүүең он ыльэкыищтэ. Мы юфшэнэм нэмымкэ хэбзэхумэкэ кулыкъухэр, муниципалитетхэр ыкчи общественностьн чанэу кыхэлэжъэнхэ фае.

— Сотовэ зэпхыныгъэр ыкчи интернэт амалхэр кызыфагъэфедэхээзээ гъэпцлахэм зэрахъэхэрэ бзэджашэгъэхэм якычэгъэшын кынэу щит. Арышь, мэхъанэн ин зиэр бзэджашэгъэхээзээ кызыфагъэхъуу, цыфхэр аш щуухумэгъэнхэр арь. Аш паа ахэр икьюу къэбарын ёнгыз эхээзэнхэу, гъэпцлахэм зарагъэйдэлэ зэрэмхъяштим агуурьбэгъэонэу щит, — кыытуагъ министрэм.

Анахьэу финанс ыкчи чыфхэмийн ифэло-фашэхэр цыфхэмкэ ырьфагъэ зэрэхъуу, бзэджашэхэм кызыфагъэфедэ. Арышь, мы лъэныкъомкэ юфхэр гъэлэшыгъэнхэ фаеу зэхэсигъом кыышыагъ. Банкхэм, финанс ыкчи чыфхэм зытихэрэ

организациехэм, сотовэ зэпхыныгъэхэм яопператорхэм хэбзэхумэкэ кулыкъухэм зэпхыныгъэ адыяялэу юфшэн зэхашэмэ ишуагъэ кызыэрэ-клоцтэй кыхагъэшыгъ.

Джащ фэдэу гъесэнгъэм ичурждениехэм рэхъятахъэр кыашуухъумэгъэнхэмкэ, кэлэдэлжаклохэм альэнхыкъоцэ зеклоцэ дэйхэр зэрамхъяштим юфхъабзэхэм, Адыгэим ирайонхэм ашызэхашгэхэ народнэ дружи-нэхэм яофтшэн зэрагъэпсырэм зэхэсигъом щытегушигаагъ.

Цыфхэр бэу зыхэлэжъэхэр юфхъабзэхэм язэхэшэнхэ народнэ дружи-нэхэм хэтхэр полицием Иэпилэгъэшүу кызыэрэ-фэхъухэрэр министрэм шуукэ афильэгъуу. Анахьэу мы лъэныкъомкэ Мьеекъопэ ыкчи Джэджэ районхэм ашызэхашгэхэ дружи-нэхэм оптэу аялкэльтымкэ адэрай яланхэу.

КИАРЭ Фатим.

Юфхъабзэхэм хэлэжъагъэхээзээ гъэпцлахэм зэрахъэхэрэ бзэджашэгъэхэрэхээзээ гъэпцлахэм зэрахъагъэхэм яхыллагъ. Телефон гъэпцлахэм ашыгъ. Мы ичирждениехэм рэхъятахъэрэхээзээ гъэпцлахэм зэрахъагъэхэм яхыллагъ. 2019-рэ ильэсэм гъэпцлахэм бзэджашэгъэ 328-рэ щызера-

Пачьыхъэр зыгъэштэгъэр тхылъ

2007-рэ ильэсүм зыфэдэ щымылэ тхылъ гъэштэгъонхэр титхыль-еджаплэ кылаклэхъагъэх. Ахэр Венэ интернет-учан кыышы-тщэфыгъагъэх. Сыда тхылъхэу нэмьцүбзэклэ тхыгъэхэр къэтшэ-фынхэу зыклэхъугъэр? А тхылъхэр зэклэ адыгэмэ яхыллагъэхэу, я 19-рэ лэштэгъум лэклиб къэралыгъохэм къашыдэкыгъэхэу, гъотыгъуа хуугъэмэ ашыщых.

Непэ зигугъу къэтшыщт хылътири ахэм ашыщ, нэмьцүбзэклэ зэдзэкыгъэу, Е.П. Лачиновам ироман-памфлетэу «Проделки на Кавказе» зыфилоу 1844-рэ ильэсүм Петербург къышыдэкыгъагъэр ары. Тхылътым тедзагъэр авторым и псевдонимэу Хамар-Дабанов.

Петербург къышыдэкыгъэр ильэситу нахь мыхьоу, 1846-рэ ильэсүм, «Московитянхэмэр чекесхэмэр» ыцэу Лейпциг къышыдагъэхкы.

Мы тхылътым упчлабэ къе-тэууц:

— сида нэмьцүм мы романын анал къытырадзэнэш, арэй псынкэлэ зэрадзэкыныш, къы-дагъэкыныш зыклэхъугъэр?

— хуульфыгъэ лъэкъуацлэр псевдонимэу авторым зыкынта-гъэр?

— авторым псевдонимэу Хамар-Дабановыр къызкыыхихы-гъэр?

— Кавказ заом ехыллагъэм романыр мы бзыльфыгъэм ытхынэу зыклэхъугъэр?

Тхылътыр затхыгъэр Кавказ заом икууплэ ильэсэхэр ары. А лъэхъанын, зэрэдунаеу пломи хуунэу, анал Кавказым къыфэ-гъэзгъагъ. Зээ жъалыимэ Урысын империим Кавказым ис цыфхэм къаришиллагъэр нахьыбэмэ аумысыщтыгъэ, зэуаплэм щыхъур-щышшэрэм ашыгъэштэгъонэу къылыгъэштэгъагъ. Аш къыххэлэу я 19-рэ лэштэгъум Европэм, анахьеу Германием, адыгэхэм яшьхъа-фит зэуаклэ, яшылаклэ-псэуклэ ехыллагъэр тхылъ бэдэдэ къыдагъэкынтыгъэ.

Урыс литературэм маклэп къызэрхэфштэгъэр бзыльфы-гъэх тхаклохэм атхыхэрэм псев-донимэу хуульфыгъэ лъэкъуацлэр аклэхъагъэр. Бзыльфыгъэхэм ежэ зэрэхъагъэр къагъэлэгъо-нэу фэягъэхэм. Зытхыгъэр зэрэбзэльфыгъэр къызашлаклэ, критикхэм нахь зышигаанэ-щтыгъэ. Сыд фэдизэу къарамы-гъэшлэнэу фэягъэхэм, нахь критик лъэхъеу, хэшьыкын ил литературам фызиэхэм къашэ-щтыгъ, шхъас амышшэу тхыгъэм щыклагъэу илэхэм аklагъэтхы-щтыгъэ. Мы романын нахь «нэшлаклэ» еплынхэу инасын къыхъыгъ. Критикхэу В. Белинскэмэ О. Сенковскэмэ «мэх-ханешо зиэ роман...», «гъэштэгъонэу тхыгъэ...» алоэ хад-зэунэфыкыгъагъ.

Лачиновар унэгээ фэшигъэ бай къиххуухъэгъагъ, зыфаар къыдэхъоу, гъэшшуагъэр агуу, гъэсэнгъэ дэгъу илагъ. Урысын эзэфэнчагъагъу ильыр, цыфхэм къызэрхэфштэгъом ишылаклэ зэрэ-

хылъэр, крепостной правэр зэрэццыфыгъэнчагъэр дэгъоу къыгурьоштыгъэ. Аш ыпкъ къиклэу 1825-рэ ильэсүм Сенатске площаадын урсын оркъ (дворян) ныбжыклэхъу декабристклэ зэджагъэхэм восстаниеу къышаатыгъагъэр игьюо ыльэгъущтыгъ, адыргиаштэ-щтыгъ. Восстаниер зызахэкүте уж ялашхэхэр пальгъагъ, аукын-гъэх, къэнагъэхэм янахьыбэр Сыбыр ращыгъэх...

Ильэс зытуущ тешлагъэр

пачьыхъэм декабристхэм ашыщ-хэм Сыбыр ссылкэр Кавказэу зээ мэхъаджэ зыщыкюрэмкэ афызблехъу.

Декабристхэу Сыбыр къиклы-жыгъэхэр Е. Лачиновам инэл-сэхэх, ашыщхэри иныбджэгъу-гъэх. Ахэр ссылкэм ашхээ

Ар дэгъоу къегъельягъо Уры-сын гъэсэнгъэмкэ иминистрэу С. Уваровым илофыштэ-гъхэм зэрафигъэптиштыгъэм: «...не скупитесь на темные краски при описании отсталости «инородцев»...

Урысыдээм хэбзэнчагъэу, жъалымыгъэу Кавказым щыз-рихъэштыгъэр, офицермэ ялэдэ-бийнчагъэ, генералмэ дээ зе-щэнхэм хэшьык тэрээ зэрэфы-римылэр авторым шхъэнихыгъэу къело.

Бэрэ къыххэштыгъэ чылэу зао зэрашылэгъагъэр рэхъа-тыхъыгъэу, ятанэрэе тебанхэу ахункэлэ, дэсхэр аукынхэу, джыри зы «теклоныгъэшо» къыдахыгъэу алоэ, рапорт нэп-цыхэр Петербург альхыхыэу, агу рихырэр зылаклхъэу,

Кавказым цыфхэу исхэр къауххумэхэу, гъэсэнгъэр культурэе къафахъэу алоэ зызерауухыижырэр зэрэпцыр, зэрэшьорышыгъэр авторым сүмисы.

зэхъум хъазаб мыхухыгъэу зыхэтигъэхэр Лачиновам къы-фалатэштыгъэх, ягупшице-гукла-хэхэр къыдагоштыгъэх. Анахь къин зыщальэгъущтыгъэр Бай-кал къыб щылэ къушхъэтхэу, Хамар-Дабанов зыцэм зэпти-рекъихэ зыхъуклэ аригъэх.

Гъогу хылъе къыххэр аф-мыукочлэ иаджал щызыгъо-тыхъагъэри мэклагъэп. Къушхъэтхэхэр къызызэрэнэкыншуклэ, Сыбыр чылэу къашыфагъэнэ-фагъэм нэсынхэу гугъэ ялэхъутгъэх.

Декабристхэм ялоф зэрэдир-гэштэгъэр, гуклэгъо афы-рилэр авторым шхъэнихыгъэу къылон фимытгъэмэ, псевдо-нимэу ыштагъэмкэ къыгъэлэ-гъуягъ.

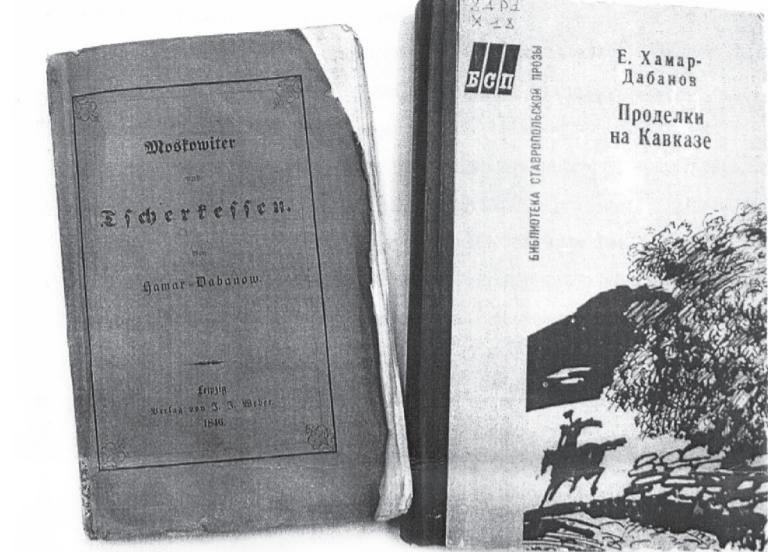
1836 — 1840-рэ ильэсхэм Екатерина Лачиновам иунахь Ставрополь ыклы Тифлис адэсигъ. Ишхъэгъусэу Николай Лачиновыр генералыгъ, урысын-дээм ибригадэ ипэшагъ, ипшыкъоу, декабристхэу Евдоким Лачиновыр штабын яоф щишэ-щтыгъэ. Урысыдээм ишхъэ-тетмэ, заом ыт офицермэ ахахыщтыгъ, ахэкынштыгъ, ашылкъ къиклэу зэуаплэм щыхъур-щышшэрэм дэгъоу щыгъозагъ.

Кавказым цыфхэу исхэр къауххумэхэу, гъэсэнгъэрэе культурэе къафахъэу алоэ зызерауухыижырэр зэрэпцыр, зэрэшьорышыгъэр авторым сүмисы.

Ишшэ-шъушащхэр шхъяфтынэу ишхъээтетмэ афашыхъу.

Адигэхэу зишхъафит фэ-банхэхэр ыту зэрэялэр, лъя-тэнгыгъэ зэрафишырэр тхылъым игерой шхъялэу Александр Пустогородовым игуцылэхэмкэ авторым къегъельягъо: «Воля ваша, я люблю их диковину честность! Возьмите черкеса, разберите его как человека — что за семьянин! Как набожен! Он не знает отступничества, несмотря на тяжелые обряды своей веры. Как он трезв, целомудрен, скромен в своих потребностях и желаниях, как верен в дружбе, как почтителен к духовенству, к старикам, к своим родителям! О храбости нечего и говорить — она слишком известна... Когда же дело общественного призыва его к ополчению, с какою готовностью покидает он все, забывает вражду, личности, даже месть и кровомщение! Черкесов укоряют в невежестве, но взгляните на их садоводство, ремесла, особенно в тех местах, где наша образованность не накладывала просвещенной руки своей, и вы согласитесь со мною...»

Ильэхъэнэгъухэм (современникхэм) къызэраложырэмкэ, Апэрэ Николай лъэшэу мы тхылъым ыгъэштэгъагъ, къы-дэкыгъахэхэр псынкэлэ аугу-ижынхэу, къыдагъэкынэу ишын зытгъэхэм яфшшуашэ ягъэ-

Е. Хамар-Дабановыр «Проделки на Кавказе» зыфилоу Лейпцигэр Ставропольрэ къашыдэкыгъэхэр.

гъотыгъэнэу полицием иначаль-никэу Дубельт унашьо фиши-гъагъ.

Тхылъыр пчыагъэклэ 1200-рэ хьюу къыдагъэлэхъэу. Аш щы-шэу 900-м ехъу жандармэмэ къаугъоижыгъ. Пышми, иумэ-тхэм агу къеуагъ, ау экземпляр 300 фэдиз цыфхэм алоэлэхъагъ. «Проделки на Кавказе» тхылъ гъотыгъуаехэм аххъагъ.

Московскэ университетым ипрофессорэу, цензорэу Н. И. Крыловыр, тхылъым икыдэгъэ-кынкэлэ Изын язытыгъэр илоф-шээн ялахъэгъагъ. Аш игуке-къыжхэм къашитхыщтыгъэ жандармерием ишшхъээтет къеджи, ыдэхъ зычахъэм лъэ-шэу зэрэшынэгъагъер: «...стою, ни жив, ни мертв, и думаю себе, что тут делать... Орлов ... приглашает и указывает на стоящее возле него кресло. Вот я, по-тихоньку и осторожно сажусь себе на самый краешек кресла. Вся душа ушла в пятки...»

Сыда мыш фэдизэу мы тхылъым Ѣынагъоу Урысын императоррэ аш къешлаклэхъэмрэ зытгъэхэ шылпкъэм тетхэу къы-зэригъэлэхъохэрэр. Тхылъым сурэт гъэштэгъон дэт Шэрэллыкъопщим иллуррэ идээ-клонхэмрэ къыгъухэу. Лейпциг къышыдэкыгъэм илексики материал нахь бай, адыгэ гу-шылаклэхъу джырэклэ тымыгъэ-федэжхъэу, архаизмкэ за-дэхэрэр къыххэфх.

Мы тхылъыр историкхэм, этнографхэм, лингвистхэм, адыгэ лъэпкъым къырыкъуагъэр зээтигъашэ зышионгъохэм ашо-гъэштэгъониу тэлъытэ. Шэ-нагъэлэхъхэм яоф дашлэмэ, джыри гъэштэгъонибэ къызэрэ-хагъэштыгъ щэхъэлэхъ. Тийзательмэ тащгүгы гъоты-гъуа хуугъэ тхылъым анаэ тащгээнэу, джыри зэ къыдагъэлэхъынэу. Тиотдел илофы-шэхъэм тхылъхэр оцифровкэ ашыгъэх, фаем оригиналми, электроннэ версии шылкъэмкэ яоф адишлэн ылъаклэшт.

Мы тхылъыр тащгүгы гъоты-гъуа хуугъэ тхылъым анаэ тащгээнэу, джыри зэ къыдагъэлэхъынэу, нэуласэ шуфтэшынэр ары. **ХҮРМЭ Рахмэт.**

Адыгэ къэралыгъо университэтим ишэнэгъэхэ тхылъ-еджаплэ икъутамэу тхылъ гъотыгъуаехэмрэ лэпэрхэмэ зычлэльям ипащ.

ШукІЭ тыгу ильыщт

Бэгьушьэ Хъазрэт Даутэ ыкъом мы ильэсүм мэзаем и 5-м идунай ыхъожьыгь. Лъытэнэгъэшхо зыфашыщтыгъэ нахыжьыр зымышээрэ Тэхүтэмыхуае дэсыгъэп. Мы куаджэм ар кыщымыхуугъэми, иятлонэрэ чып! гупсэу ылтытэштыгь. Хъалэлэу зэрэлажыэштыгъэм, 1эдэбрэ цыфыгъэшхорэ зэрэхэллыгъэхэм афэш! къоджэдэсхэм аш уасэ кыфашыщтыгь, идунай зэрихъожьыгъэр гукъэошхо ащыхуугь.

Бэгүүшээ Хязэрээ 1936-рээ
ильэсүүм күуаджээ Аскъялаа
кыышыхыг. Ячылэ дэт гурыт
еджаплэм дэгүү дэдэзу щеджагь.
Хынныгом ильэхъян колхоз
хъамэм тоф щызыш ѿштыгээ
күллэджээл бригадэм ипэшагь.

1955-рэ ильэсүм Хъазэрт дээ кульякум аши, транспорт от-делением икомандирэу щытыгъ. Ильэсич зытешшэм авиациемкэ старш лейтенантэу ядэжь кы-гъэзэжьыгъ. Краснодар дэт заводэу «Октябрэм» рабочэу юф щишлагъ, Аскъэлэе гурты еджапшэм ибиблиотекарэу, ипи-онер отряд ипащэу щытыгъ.

1961-рэ ильэсэым къыщгээжьагаа 1967-рэ ильэсэым нэс Бэгүүшээ Хязэрэт Туцожь автохозяйствэм щилэжьагаа. Автотранспортным иргээфдэнкіэ отделын ипащэу тоф ышээ зэхьум зэхэшэн амалхэр нийбжынкэм зэрэлжкэлэхэр къэнэфагь. Ильэсихым къыклоц Хязэрэтиши угажькіэ Адыгейим автобус маршрут заулэ къыщызэуахыгь. Автомобиль хызыметэм квартирал къэс ипланхэр ыгъэцакіещтыгь.

Партием пәнгэ ныбжыкыләм ичаныгыз гу кыльити, 1967-рә ильәсым КПСС-м и Төүцожь райком пропагандәмәре агитациемрәкә иотдел инструктор-эрү, етланә партийнә-зәхәшән Йоғхэмкә иотдел инструкторэрү агъэнэфагъ. Ильес зытешләм Бәгүшъе Хәазрэт Төүцожь районым исхәм яфәло-фашизәр зыгъецәкәре комбинатым директорэрү агъәкluя. Аш комбинатым пәнгәнлыгъе зыышты-дизәрихъягъе ильеси 5-м кыбы-клоң цыфхәм яфәло-фашизәр зыща-гъецәкәләттхе унәхэр районым ичып! пстәуми ашагъе-псыгъа-гъя. Къоджә цыкluхәм приемнә пункtxәр, унәгъо кло-циым шағъефедәхәрәр пкыль-хәр, лъэкъопыльхъяхәр зыща-гъецәкәләжыщтхе чып!әхәр, парикмахерскәхәр къашыззәуа-хыгъа-гъя. Ахәм продукциене кындаға-гъырәр хәгъезгүм икъе-лабәмә аләк!а-гъа-хъе-штыгъ. Цыфхәм яфәло-фашизәхәм ягъе-цәкән фэгъэззәгъе Министер-ствәм и Щитхү тхыиль аш пәнгәнлыгъе зыдыззәрихъәрә комбинатым джащыгъум къифашъошагъ.

Советхэм ялъэхъан пэще чанхэр ауж кынэрэ хъызмет-шалпэхэм агъакощтыгъях ахэр къарагъе!етыжынхэу. Джащ фэдэу Бэгъушъэ Хъазрэти Кировым ыцлэкэ щыт колхозэу Аскъэлае щызэхэцагъэм 1973-рэ ильэсүм тхъаматэу агъаклуу, 1981-рэ ильэсүм нэс аш щылжьагъ. Къэлгъэн фае пишье-

А щ комбинатын
пэшэнэгээ
зыщыдызэрихьэгтээ
ильэси 5-м кын-
клоццынфхэм
яфэло-фашихэр
зыщагъэцэктэхээ
унэхэр районым
ичийнпээ пстэуми
ашагъэпсыгъагъэх.

рыльэй илэхэр тхъаматэм дэгьюу зэригтэцак! эштыгэхэр. Ашт пэшэнгээ зыышзэрихьэгээ уахтэм кыкытоц! культурэмк! Унэу нэбгырэ 400-мэ ательята-гъэр, колхоз правлениер зычэ-тыщт унэу тоу зэтетыр, кэл-пээджэк! 900 зышеджэн ыльэ-кыщт гурит еджаплэр, былымы-гыып! эхэр, автогаражыр, лэжбы-гъэыгъыплиш, хъамэр, автома-тическэ телефон станциер ыкии нэмийк! хэр къуаджэм къыдэтэ-дэжагъэх. Ашт нэмийк! эу къоджэ-дэсхэмрэ учреждениехэмрэ апае псырыкы! уап! эхэр агъэпсы-гъэх, лъэмыйджиту ашыгыг, селоу Краснэм иурам шъхьа! э къы-щежьеу Аскъэлае иурам пстэуми къанэсэу асфальт атыраль-х! ал.

хъяль.

Бэгүшьэ Хъазрэт зипэцгэйэ колхозым былым плашьэу шъхъэ мини 3-м ехъу, къо мини 2-щаягыгь, псычэтхэмрэ чэтжынхэмрэ бэу щахъуцтыгъэх, коц, натрыф, хэтэрлык бэгъуагъэренэу къахъыжынштыгь. Зыльэхъанэ горэм ауж къинэштыгъэ хъызметыр чыгулэжынным-кэ гъэхъэгъэшхохэр зилэ колхозхэм ахалтыте хъужыгыагъэз.

1981-рэ ильэсийм тичынгэгъу Тэххутэмыхкое хъалыгъу гэжээ заводым идиректорэу агъэнанафэ. Мыши чанэу lof зэрэшишлагъэм ишыхъат хъалыгъу гэжъап! Эртгээкlotыгъэу зэрагъэцкэжынгъэр, хъалыгью ыкли нэмыхко тхвацуухэк! хэу чэш-зымафэмтонн 18 къызэрдагъэкынштыгъэр, хэку социалистическэ зэнэкбокуухэм чынгэлэ перытхэр къазраащыдихынштыгъэр.

1985-рэ ильэсийм КПСС-и

1985-рэ ильсөым КПСС-м и
Краснодар крайком Апшеронскэ
районынкіэ Хъыдыжь дэт эфи-
рышл совхоз-заводым ипээнэу
Хь.Д. Бэгүшүэр ыгъэкIуагь.
Директорыкэм мыщи гъэхъэгъэ-
шүхэр щишигъэх. КПСС-м и
Апшеронскэ райком, райиспол-
комым, КПСС-м и Краснодар
крайком, крайисполкомым,
ВЛКСМ-м ирайком яззэпахырэ

быракъ плъжкыр мыйзэу, мытъоу заводым а лъэхъаным кыфагъешъошагъэх.

Бэгъушьэ Хъазрэт Төүцожыг тьюмлэпхъэш комбинатэу зи-
юфхэр зэтезыгъагъэм дирек-
торэу 1988-рэ ильэсэм агъакло.
Пещаклэр загъэнэфагъэм бэ-
темышшэу сокыш цехыр мыш-
зыпкь ўырагъэуцожы, лэжьа-
клохэр ыпкэ хэмьльэу зыщи-
шхэнхэ алъэкшыщ шхаплери
кызызшэуяхи. Үүлжкэ Пэнэ-
жыккуюае хъалыгъугъэжжаплэ,
Іашу-Іашуухэр кызызыщашищ
цех, тучан агъэпсыгъэх. Ады-
гэкъали ѩаплэ кызызшэуяхыгъ,
лэжыгъэхэмрэ продукцие хъа-
зырыимрэ зычэльыштхэ склад-
хэр ашыгъэх. Тэклу-Тэклузэ
комбинатын федэшхо кызыз-

Пэцэ чанэу зыкъызэригъэльэгъуагъэм, зыфэгъэзэгъэ Йофым хэштыкыншхо зэрэфырилагъэм афэшI правительствэм Хь. Д. Бэгъушъэм тын зэфэшъхафхэр кыифигъэшъошагъэх.

клахъэ хъугъэ ыкы щэфаклохэм
ишуагъэ аригъэкіэу фежьагъ.
Гущыіэм пае, поселкэу Зареч-
нэм дэсхэм апае псы кычі-
щыпіэ ыгъэпсыгъагъ.

Бэгүшъэ Хъазэрэт пстэумкыи
ильэс 55-рэ 1оф ышлагъ, аш-
щыщэу ильэс 35-рэ пээж 1эн-
тлэхэм альтыгъ. Етлани къэлгъэн
фае хъизмэтшлэпіэ, предприятие
зэфэшхъяфхэм гъэхагъэ хэ-

депутатхэм я Совет яшытхуу тхылъхэр Бэгъушъэ Хазэрэт кыратыгъэх. А пстэр кызын-кэлжяаъэр общественнэ тофхэм чанеу зерхэлэжьагъэр, сыд фэдэрэ тофи хэкыицэ кыифигьо-тын зэрилъекыщтыгъэр, гуеты-ныгъэ фырилэу ильэссыбэрэ пащэу зэрэлэжьагъэр, төубита-гъэ зэрэхэллыгъэр ары.

Бэгш ёшшээ Хъазэр обществен-
нэ йошын эзэнтүүлэхэд
анаахьэу къахигъяштыгъэр
сэкъатныгъэ зиэхэм я Тэхъута-
мыкъое район обществээ иправ-
ление итхамэтэ годээ йошын
зэрэгтүүгъэр ары. Пащэм лъы-
тэнгыгъэу къыфашынтыгъэм
мыш щыхэхъуагь. Къыфэоры-
шыэрэ организациехэм анэмы-
кэу, районым ис пстэуми аш
осашхо къыфашы хъувьгъа.

осэшхо къыфаши хүбүгээз. Бэгүүшээ Хъазэрт бын-унэгьбо дахи илагь. Ишхъэгүүсэу Хъарэхүү Нэфсэтрэ ежыэррэ зэгурьлохзу ильтээ 50 зы щынэнгээ гьогу зэдьрыкүагяа. Ныбджэгъухэм апкъ къикылкэ Хъазэрт-рэ Козэт къышыхүгъэу Краснодар сатышу! училищым щеджэцтигээ Нэфсэтрэ 1969-рэ ильэсүм нэүүасэ зэфхэхүгъагъэх. Нэбгыритум янасып зэхэлльэу къычлэки, мээз заулэ нахь темышлэу джэгу афашигь. Зэшхъэгүүсэхэм пхьурэ кьорэ зэдаплугъ. Саиди, Руслъани апшьэрэ медицинэ гъэсэнгээ зэрагягъето, цыфхэм япснуныгъе икъэвхүүмэн зыфагъезагь.

ТБС икъузхувумтэг зығар вэзэг вэ.
Сайдэ Іэнэтэ лъагэм нэснгъяа. Регион хэхъоныгъэмкэ ыкли фармацевтическэ компаниешхом хэхъоныгъэ гэгэшныгъэнымкэ директорэу щытыгъ. Ар игъонэмэс зэрэхъуугъэр, аварием зэрэхэкюдаагъэр уна гъомкэ утынышхо хъуягъ.

Бэгъушъэ Русьлан Іэпэлэсэ-нгъэшхо зиэ враач-хирургчуу

Тэтэжъыр иххөорэльфхүү

Гүзээжүүр илхөөрөльфхэү
Дианэ, Анхелинэ, Алинэ льэшэү
ащаа гушууцыа ёгъ.

Цыф халалэү, гупсэу щы-
тыгъэ, Цыфыгъэшхо зыхэлтыгъэ
Бэгъушъэ Хязэрэт иунагъо
исхэмкіл ренэү щысэтехыгъэу
щытагъ. Тапэки аашигуу шүү
нэмчилж ашьштэл.

Цыифхэм яфэло-фашлэхэр зыгьеэ цэklэрэ къуулыкъум иотличник 1970-рэ ильэсым медалэу «Задоблестный труд» зыфиорэр 1976-рэ ильэсым орденэу «Знак почета» ащ къыфагъэшьошагъэх. Джащ фэдэу Адыгэ Республика и Къэралыгъо Совет – Хасэм, Тэхъутэмыхъое районным иадминистрацие, Тэхъутэмыхъое районным инароднэ

ЗЭЗЫДЗЭКЫГЬЭР ЛЫШЭ Саныет.

«Москобы щыщ черкесхэр»

«Черкес» зыпокъе зиобраз урысые обществэм ынэгү кыкыләуцорэ цыфым итеплъи, ипсөүкли, изекликаки зэрэшыт шылыкъэм текых. Аш фэдэ епплыкъе Кавказ заом ильэхъан кыышкягъе ары зэралытэрэр. Усэкло цэрыгохэу Пушкиным, Лермонтовым, нэмыкхэми черкесхэр лыбланхэу, ячыгу иухъумаклохэу, ятеплэ дахэу зэрэштыгъэхэр ятхыгъэхэм бэрэ къахэфэхэм, черкессыр кызызерашлошыщтыгъэр ukakloy ары. Советскэ лъэхъаными тарихыр зэрээрагьшээрэ тхыльхэм черкесхэр тыгъуаклохэу, фэмыифхэу, бзэджашаа къыхагъещыщтыгъ. Бэшлагъэп джыри Кубановедением ыкы Кубан щатхыгъэ тхыльхэм черкессыр тыгъоуклоукакloy, зэуакloy, цыхъе фэвшынэу щымытэу къызыалуатшыгъэр. Непэрэ мафэми аш фэдэ образэу черкесхэм афызэхальхагъэр бэмышлэу Урысыем ипосолэу Тыркуем щылэ Алексей Ерховым «Кыгъэшылыкъэжыгъ», Кавказ заом ыуж черкесхэм ежь яшлонгъоныгъэкъе заиэти, Тыркуем клохыгъагъэхэу кыгуагъ. Адыгэу дунаим тетыр зэкъе аш ыушхыаклыгъ.

— Тыдэкі черкесхэм іапллықтә къащыпэгъокыштыгъэхәп,
— къырецажъэ испалье Риад.
— Хэта зищыкІэгъаъэр егъэзигъекі зышхъэ къезыхыжъэжыгъэ лъепкъэу зищыпсэүщтыгъэ чыыгур зимылэжыр?
Тыркуеми, Балканхәми, Европәми, Америкәми ахэр зэрашыпсәуштхэм фэбэнэнхә фаеу чыыпІэ иуцогъаъз. Аш пае зыхэм ىашэр агъафедэштыгъ, нәмыйкіхэр ясэнаущыгъэ, яакыыл, ىофыр шу зэральэгъурэм хи-

шыжбыштыгъэх.
Къокын! Э Благъэм къуагъэх-
ми къиньбэ зэпачыгъ. Бедуин-
хэмрэ дружхэмрэ ренэу къапэ-
уцужбыштыгъэх, ежхэм, зэрэ-
сагъэхэу, зыкъа гъэгъунэжбы-
штыгъ. А лъэхъаным фэгъэхын-
гъэу «Черкес» зыфиорэ филь-
мэр режиссер цэрыгоу Къан-

дур Мухъадин Иорданием щи-
Пъэнчугъ.

— Рихъание зыдэшыс чыыпэрчеркесхэм ежъ-ежырыэр къынхахыгъягъэп, — къелуатэ Риад.

— Тыркуем ипащхэм къушъхъечиэс купышхохэр щынпсэунхэу ар къафагъэнэфэгъягъ. Ау ушыпсэуныр къиньги, чыгум удэлэжъягъэми къиутиын щылагъэп. Ау мухъаджырхэм псынэкічъышхоу чыгум къычыиутырэм анаэ тырадзэгъягъ. Ягъашын рапхыгъягъ.

Охътабе темыкыгъыз Кавказым къикыгъэхэ унагъохэм тиркухэр ыкыл арабхэр къаха-гъэтысихъэхэу рагъэжъэгъярь. Ежъ Риадрэ ышшу Мамдыхъурэ (ар Рихъание и Адыгэ Хасэ ильяс заулэрэ ипэщагь) къуаджэм Ѣылсэурэ цыиф пчъагъэр зыфэдизыр атхы, лъэпкъ зэфэшъхъафхэм къахакыгъэхэри ахэм ахэт.

— Рихъание зыдещыс чы-
плем кызыттысыгъэ ильесыр
шыыпкъагъэ хэльэу кыыонеу
зыми ышлэреп, — elo Риад.
— Лыжхэм агу кызыэрэкъижы-
рэмкіэ, ар куаджэу Кфар-Камэ
кызыэттысым зы ильескіэ ыужу
къинэгъагъ, куаджэм итарихъ
затхырэр 1878-рэ ильесым
кыщегъэжъагъ. Рихъание ыцэ
тхигъэхэм аперэу къазых-
фагъэр 1882-рэ ильесыр ары,
джащыгъум чылэр къэттысы-

пыйхэр, Хүнэнхэр, нэмүкхэрийн.
Зэшхэм ястистикээ кызыз-
рийорэмкээ, 1882-рээ ильзэсүү
Рихъание унэгтэй 66-рэ (нэ-
бгыри 128-рэ) щыпсэүщтыгээ,
ильзэи 10 зытешлэм нэбгырээ
211-рэ, 1987-рэм — 621-рэ,
1992-м — 813-рэ, 1993-м —
847-м нэссыг тагжэх. 2010-рээ
ильзэсүү зэеклэмки зэрэхьу-
щтыгэхэр нэбгырэ 1240-рэ, а
пчыагзэм щыщэу 265-р ара-

Израиль щыпсэухэрэ адыгэ хэхэсхэм къарыкъуагъэр тхыгъэу зидэт тхыль джыри ялэп, ау къаугъоиғахэу щылэ къэбархэр бэ мэхъух. Адыгэ къуаджэу Рихъание щыпсэурэ Гъыш Риад къызэриорэмкэ, ллэшлэгъурэ ныкъорэкэ узэклэлэбэжымэ ахэр лэклыб хэгъэгум кошыжынхэу зэрэхъугъэм тхыльтыр фэгъэхьыгъэшт.

быгъэх. 1948-рэ ильэсүм, Израиль къералыгьо шъхъаф зэхъум, унэньо 18 Рихъание дэкъыжы Сирием клюжыгъаагъэ, ильэситф тешлаагъэуунэгъуутф етлани кощижыгъаагъэ. Нахыбэмэ ашлэштыр ашлэштыгъэп, зытесыгъэхэ чынпэр апэ Тыркуем, нэүжым Англием яагъ. Сириемрэ Ливанрэ ашыпсэунхэу бэ клюжыгъаагъэр. Джашыгъум Рихъание инахыжкхэр пащэхэм яльзэугъагъэх ячыгужь къэклюжынхэу Йизын къаратынэу, ау къафа-дэгъаагъэп.

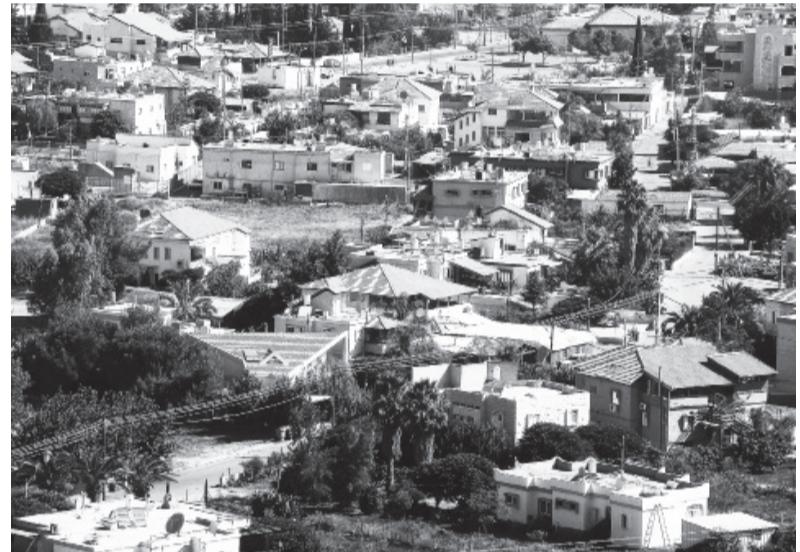
Ау сыйдми хъурэшы ІЭП

Риад иныбжыкІэгъум Рамат-Гане дэт университетыр күүхыгъ. Тарихымрэ адига-бзэмрэ къоджэ еджапІэм ща-ригъехыгъ. Икъоджэгъухэр, шъхъэкIафэ къыфашиызэ, «про-фессоркIэ» къеджэх.

— Сицикүгчом къыщегээжъягъэ тхылыбэмэ сяджэ,
— кыыуагъ Риад. — Йофигъо гъэшіэзъонхэм категущылэнэр сиклас, анахъэ тарихым ыкчи адыгэхэм къарыкүагъэм фэгъэхыыгъ къэбархэм сальзхуу, ау тхэным сыйтэгээпсихъягъэп. Бэмэ къысало мемуархэр стхынхэу, аш ыпэу сиғупшысэхэмкі цыфхэм садэгощэнэр сэ къыхсэххи. Ныбжыкілэхэм лъэпкъ тарихыир ашлогъэшіэгъон, тильэпкъ къыкүгъэ гъогур зэрагъашэ зэрашшоигъом сэльэгүшхо. Бэрэ ахэм calokлэ.

Ежыры ышыхъэкіе ильәпкь тарихъ иғъеклөтүгъэу зеригъешшәнәу зыригъэжъэгъягъэр еджапләм юф щишлә зэхъур ары. Ашыгъум Америкәм профессор горә кыкыл Риҳвание къэклогъягъ, адыгабзэм изэгъешшән пылтыгъ. Гүщынишл нахыбы адыгабзэкіе ышшәңтүгъәп, ау мәзз заулэрә күаджәм зыдесым рыгушылау риғъэжъэгъягъ.

— Американцам кавказ филологиемкэ ушэтэн горхэр ышыщтыгъэх, — ыгу къэкъижбы Риад. — Адыгабзэр зэрэднаеу анахь бээжьэу тетышхэм зэрашыщыр, шумерхэм абзэ къынзэрэчимыгъак! Эрэр ицыхъэ тельэу къылощтыгъ. Профессорым Іэпүїэгъу сыйфэхьоу слизэ, адыгэхэм афэгъэхьыгъэ тхыльхэм салтыхьоу езгъэжьэштэгъ. Адыгабзэри, адыгэ литературы нахь дэгъоу зээгъэшлэгъэх.

блахъугъ, икІэрыкІэу дунаим

кытхехуагъэу зильытэжыгъ. Идунээ зэхашэл зыщыригъэжая-гъэр адыгэхэу Рихъание дэсчэм япаспорхэм язэблэхъун зы-фежъэр ары. Израиль щы-псэухэрэ адыгэхэм япаспорхэм ежь альэкъоцэ шыыпкъэхэр араЩ адэтхагъэхэр — Тыркуем кызызсыхэм къафашыгъэ цэ-хэмрэ лъэкъуацэхэмрэ. Гущы-Иэм пае, Риад ышыхэу Мам-дыхъурэ Самиррэ япаспорхэм зэрэдэтхэгъэхэ лъэкъуацээр Хъарун. Ятэжь джары ыцлагъэр. Ежым ипаспорт ылъэкъоцэ шыыпкъэу Гыышыр къыдаримы-гъатхэу ашлокыгъагъэп. Аужы-рэ лъэхъаным Риад зэрэзекуя-гъэм фэдэу адыгэ лъэкъуацэхэу ялагъэхэмкэ зязыгъэтхы-жыхъхэрэ нахьыбэ мэхъух.

— Тэ лъэпкъэу тыкъызэтэ-зыгъэнэн зылъекъыщ закъор лъапсэу тыкъызыткыгъэр куou зэдгъашэмэ, тыйзэрэ зымы фэмыдэ тильэпкъ күлтурэрэ тымыгъэкодхэу кызызэтедгъа-нхэмэ ары, — кытиуагъ Ри-ад. — Адыгэхэр Израиль зы-шыпсэухэрэ ллэшэгъурэ ны-къорэ хъугъэ, ау аш пае джур-ти, араби тыхъугъэп. Джаш фэдэх Тыркуем, Сирием, Гер-манием, Францием ыкы США-м ашыпсэухэрэ адыгэхэри. Сыд хъугъэми, тэ тызыгфэдэм ты-тетэу тыкъэнэн, тызэрэадыгэм тырыгушоу тыщиэн фае.

Израиль щыпсэурэ хэхэс адыгэхэм ячыгужь шу альэгъу, агухэр кытфызыэхъугъэх. Блэкыгъэ зэмманхэм къинэн

«АдыгабзэкІЭ шъугущыI»

Рихъание къыщыскүхъээз чэу горэм табличкэ пыльгагъэу слъэгъугъэ, «Узэрэгущыләштыр адыгабзэ» ылоу ашт тетхэгъагъ. Ар згъэмшлэгъуагъэ, нэужым тхыгъэм сиғэгушуагъ. Тырку-ем сыкыуагъеу Нэгъуцу Хик-мет къысфилотэгъэ къеба-рыр сыгу къекыжыгъ. Къинэу апэклэкыгъэр къыуатээ, къэт-тэджи итеплъэкі плэмыеу, ышъоқі плъыхъэу къэнджа-лым хәшшыкыгъэ табличкэр къысигъэлэгъугъагъ. Ашт тет-хэгъагъ: «Узэрэгущыләштыр тыркубзэ закъор ары!». Джащ фэдэ табличкэхэр адигэхэм ячэухэми атевуллэгъагъэх, цыф зэлукланлэхэми аащып-льэгъагъэх. Ахэр ашхъэ зэ-рэфимытыгъэхэр къэзыгъэ-

лъэгъорэ тамыгъэу ар ѿтыгъ. — Тэ лъэпкъэу тыкъызэтэ-зыгъэнэн зылъэкъыщт закъор лъапсэу тыкъызытекъыгъэр куоу зэдгъашшэмэ, тыйзэрэ зымы фэмыдэ тильэпкъ культурэрэ тымыгъеклодхэу къызэтедгъа-нэхэмэ ары, — къитиуагь Риад. — Адыгэхэр Израиль зы-щыпсэухэрэр лэшшэгъурэ ны-къорэ хъугъэ, ау аш пае джур-ти, араби тыхъугъэп. Джаш фэдэх Тыркуем, Сирием, Гер-манием, Францием ыкли США-м ашыпсэухэрэ адыгэхэри. Сыд хъугъэмэ, тэ тызыфэдэм ты-тетэу тыкъэнэн, тызэрэадыгэм тырыгушкоу тышылэн фае.

Израиль щыпсэурэ хэхэс адыгэхэм ячыгужь шү альэгъу, агухэр къытфызэйухыгъэх. Блэкъыгъэ зэманхэм къинен

блэкин ве замаху кийнэу альэгъугъэр ашыгъупшэрэп, Кавказ заом лъепкыр зэрээхигъэтэкуяагъэри янэрыльэгъу.

— Тхъамыклагьоу кытэхъуллагъэр зыщтымыгъэгъупшэу тапэк! тээзыэрэлтыкlotэштим тээзыэрэпильныштыр кыыдгурэо,

— elo Риад. — Тэркээ Кавказыри Урысыери зэффэдэх. Тызэк! эрчигъягъэм тигушуагъуу түнчлийн

тигумэки зы.
Я 19-рэ лэштэгүүм Къокынгэл
Благьэм икылжыгыгээрээ адьгэ-
хэм арабхэр къызэряджэшты-
гэхээр «Москобы къикыгыгэ
цыифхэр» (Люди из Москвы),
къырагтээкыыштыгээр «Моско-
бым» ицыйфхэр. Ильэсыбэ зы-
тештэ ужыр ары ахэм адьгэ-
хэм шъхъэктэфагье къафаштэу
«черкескэ» къяджэхэ зыхыгупья-
гээр. Аши узэгупшысэн хэлъ...

НЫБЭ Анзор.

Цыфымрэ гъашIэмрэ

ИшIушIагъЭ тильгъохЭщ

Урысыем инароднэ сурэтышIеу, тхаклоу Къат Теуцожь ыныбжь ильэс 75-рэ хуугъэ. Аш фэгъэхыгъэ зэхахьэ республикэ ныбжыкIэ тхыльеджапIэм щыкIуагь.

Цыфым щыгынгъэм зыкы-
щызэIухынэм фэшI уахтэ
ишикIагь. Къат Теуцожь ицы-
кIуом къышегъягъау сурэт
зэфэшхъафхэр ышыщтыгъэ.
Егъэджэн сыххватыр хисапым,
бзэм, нэмийхэм яхылгагъэхэу
щыгынгъэх нахь мышэм, кIэлэ-
еъаджхэм ашуигъэбильызэ,
классым чIесэу сурэтхэр ышы-
щыгынгъэх.

«ГъэбылтыгъэкIе юфуз бгъ-
цакIерэм уигъегушоштми сшэ-
щтыгъэп, сыкIэлэцIуагь. Гум
къихъагъэр аш лыпытэу сурэт
сшынныр шэны сфэхъугъагь»,
— къеотэжы Къат Теуцожь.

Шъэожыем ишикIагъэ къэ-
лэмхэр зэрэфимыккухэрэм щы-
гъозэгъэ кIэлэеъаджэу Блэ-
гъожь Зулкъаринэ изекIуагь
гъэшIэгъоныгъэ. Къат Теуцожь
иIепэлсэнэгъэ кIэлэеъаджэм
усэ фишыгъ, къэлэмхэри, фэ-
шхъафхэр шуухъафтын къы-
фишыгъэх.

«ШIа зышIэрэр урчIэжырэп»,
адыгэмэ ало. КIэлэеъаджэ-
хэм ягущыгъ фабэхэм мэхъа-
нэу ялагъэр нэужым нахьшIоу
Т. Къатым къигуруюжыгъ. Щы-
сэ зытирихыщтыгъэхэм ашы-
щыгъ кIэлэеъаджэу, шIен-
гъэлэжь цIериоу, общественне
юфышIешхоу Шъхъэлэхъо Абу.
Псэ зыпйт зэлукIэгъухэр Къат
Теуцожь къетэжыгъэх.

ТхыльеджапIэм иIыбджэгъушIу

— Сурэтхэр ышыхэрэр, итха-
кIэ тыгу рехых, — къышиуагь
зэхахьэм республике ныбжы-
кIэ тхыльеджапIэм иофишI
шхъаIау. МэшлIэкъо Тасисе.

— Къат Теуцожь тиньбджэгъу-
шIу, тхыльеджапIэм бэрэ къетэ-
гъэблагьэ. Литературэм, иску-
ствэм алъэнIыкокIэ гъэхъагъэу
иIэр тхыль пчъагъэ хуушт.

Цыфым ыльеъуэр, щыгынгъэу «Гум
пыкIырэр» псэм пэкIэжыгъэ зы-
фиорэр Къат Теуцожь ишикI
иIынгъэхэхэмкIэ къиро-
тыкIыгъ. Къат Теуцожь тхыль-
еджапIэм къизэкIом, сурэтэу
ышыгъэхэм ашыщхэр иофишI
шуухъафтын фишыгъэх.

Гум пыкIырэр...

Адигэмэ ягущыгъэу «Гум
пыкIырэр» псэм пэкIэжыгъэ зы-
фиорэр Къат Теуцожь ишикI
иIынгъэхэмкIэ къиро-
тыкIыгъ. Къат Теуцожь тхыль-
еджапIэм къизэкIом, сурэтэу
ышыгъэхэм ашыщхэр иофишI
шуухъафтын фишыгъэх.

шхо дэтым, Адыгэ къэралыгъо
университетын, нэмийхэм сурэ-
тыбэ шуухъафтын афишыгъ.

ТхыльеджапIэм сурэтэу ри-
тыгъэм теплыш, гуригошошу
къитфхэху. Мафэкъо Урысбый
исурэт лъэпкъ гупшигъэр щы-
пхыришыгъ. Т. Къатым ышIе
къипыкIыгъэ сурэтэу бзыльфы-
гъэм ишикIакIэ фэгъэхыгъэр
МэшлIэкъо Тасисе шуухъафтын
фишыгъ.

Сурэтым уеплышэе удэгүшI
пшIоигъу. ПшIэшIэжыер щагум
дэт, уахтэ тешIи, ытъэ теуцожь.
Унагъо зехъэм сабый Къы-
фэхъугъ, лъэпкъ шэн-хабзэху
зэрихъэхэрэр щыгынгъэм къы-
щетэжых. Зы сурэтым аш фэ-
диз гупшигъэр щызэфэшэнI,
лъэужхэр нэгүм къыкIэбгъэуцон-
хэр лъэпкъ шлэжьым дештэх.

Къэгъэлъэгъоныр

ТхыльеджапIэм къышызэу-
хыгъэ къэгъэлъэгъоныр Т. Къат-
ым къидигъэкIыгъэх тхыльхэм,
исурэтхэм яхылгагь. Филология
шIенгъэхэмкIэ кандидатэу, об-
щественне юфушIеу, Адыгэ
Республикэм изаслуженне жур-
налистэу Къуекъо Асфар зэх-
хэм иятIонэрэ кIэлъэнIыкъо
зеришагь.

— Сурэтышыр тхакло зэрэ-
хъугъэр бгъэшIэгъонэу щыт,
къыуагь А. Къуекъом. — Гъэ-
зетэу «Адыгэ макъэм» иредак-
тор шхъаIау юфушIеу, Къат
Теуцожь ытхыгъэхэр къыти-
хыкIыгъу ыублагь. Хъуэгъэ-шагъэ-
хэр, щыгынгъэм хильягъэрэр
зэгъэфагъэхэу къыIотэжынхэ

зэрилъэкIырэм уасэ фэтшы-
щыгъ, литературэм нахь куоу
зыритынэу итIоу къыхэкIыгъ.

ИсурэтхэмкIэ, итхыгъэхэм-
кIэ лъэужхэр зэзыпхыре Къат
Теуцожь щыгынгъэм лъэужжэу
къытигъанэрэр тинэрильгъэу.
Адыгэмэ ятарих, Гъобэкъуа
ишикIакIэ афэгъэхыгъэ тхы-
гъэхэр гум къегущыIыкъых.

— Краснодар, Тбилиси Къат
Теуцожь ашеджагь, — зэдэ-
гүшIэгъур лъэгъэкIуатэ Къуекъо
Асфар. — Тбилиси щыкIорэ
зэхахьэм грузиныбзэкIэ Ту-
цожь къызэрэшыгъуагъэр сэри
зэхэсхыгъагь. Лъэпкъеу узыхэ-
сым ыбзэ, икултурэ зэбгэ-
шIэнхэм ар епхыгъеу сэльти...
зеришагь.

Сурэтым икъежьапI

— Гупшигъеу сшыгъэр сурэт-
ым къыщысIуатэ пшIоигъу
къэлэммыр къэсэштэ, — къыуагь
Къат Теуцожь. — Сурэтыр гу-
нэм нэзгээсын сымыльэкIеу,

сигу римыхыжъеу уахтэ къы-
зысэкIуке, сэр-сэрэу тхапэр
зэIэсэштхы, къэсэштэжыши,
сэуцерхыэ, чIэсэдзыжы. ИкIэ-
рыкIэу вэгъэжъэгъэ сурэтым
гупшигъеу хэслхъагъэр зэблэ-
смыхъуми, шыкIеу къыфэ-
гъотырэр нахь сигу рихыним
сиплы.

СурэткIэ къэпIотэнэу узыфа-
ер къыбдэмыху зыхыкIе сида
пшIэштэ? Т. Къатым зэриль-
тэрэмкIэ, умыгуIэнэр нахьшIу.
УиофшIагъэ цыфхэм алъыгъэ-
Iесыныр, уисэнхьаткIэ уадэгү-
шIэнхыр сэнхьатэу къыхэпхы-
гъэм ишIэфхэм ашыц.

КъыодэIурэм укъызэхеха?

Адыгэ Республике искусст-
вэхэмкIэ иколледж щеджэхэрэр
зэхахьэм хэлэжьагъэх. Зэрэ-
нныбжыкIэхэм, алъэгъуагъэр зэ-
рэмакIэм къахэкIеу Урысбий
инароднэ сурэтышIеу Т. Къатым
къыуатэрэр студентхэм икью-

кагурыIоу тлытэрэп. Республике ныбжыкIэ тхыльеджапIэм
ипашэу ХъакIэмьыз Мадинэ къы-
зэриуагъэ, кIэлэеджакIохэм
щыгынгъэм щальэгъурэр зэф-
хысыжынэу игъо ифэштых.
СурэтышI цIэрыом зэрэука-
гъэхэм шуагъэу къафихыштыр
нафе — щысэ тырахынэм фэшI
зээшIэнхэр ашыцтых.

Тыркуем, Сирием, Иорданием,
нэмийхэм къэралыгъоху тильэп-
кIэгъухэр зышыпсэухэрэм ящи-
лакIэ Т. Къатыр щыгъуаз, ныб-
джэгъубэ ашырил. Тыркуем зы-
рагъэблагъэм Къэбэртэ-Бэль-
къарым изаслуженне артистэу,
ансамблэ цIэрыом «Исламы-
ем» иордэйюу Къумыкъу Шам-
судини лъэпкъ зэхахьэм хэлэ-
жьагь. Адигэхэр итэкъухьагъэ-
хэу дунаим щэпсэухэм, зэлъ-
клоу, зэрэшIэх.

— Къат Теуцожь исурэтхэм
осэ ин къафашыгъагь, къызэ-
рэштхухэрэм тигъешIагъэу
тихжуу къэдгээжжыгъагь, —
ыгу къегъэкIыжы Къумыкъу
Шамсудинэ.

ТхыльеджапIэм щыкIогъэ
зэхахьэр гъэшIэгъон къэзышы-
гъэр зэхэшакIохэм дэгъоу зызэ-
рагъэхъазырэгъэр ари. Сурэт-
ышI цIэрыом, тхаклоу къызэрэ-
штхухъэхэм имызакьюу, ис-
кусствэм иофишIэхэм, еджа-
кIохэм зэхахьагъэр федэ афэ-
хуушт.

Гъобэкъуае адигэ ашугэу
Теуцожь Цыгъо, сурэтышI-
модельер цIэрыом Стлашы Юрэ,
Адигэим инароднэ артистэу
Нэмийтэкъо Аслын, лэжэкIо
хъалэхэр, спортсменхэр къы-
дэкIыгъэх. Иккуаджэ зыгъэлъ-
пIэрэ Къат Теуцожь бэгъашI
хуунэу фэтэо. Опсэу, Теуцожь!
О уишушIагъэ нэбгыришье пчъа-
гъэмэ лъэгъохэц афэхь.

ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Сурэтхэр зэхахьэм къызы-
тетхыгъэх.

Дзюдо

Батырым зегъэхъазыры

Урысыем дзюдомкэ изэнэкьюку Тюмень щыктуагъ. Ильэс 23-м нэс зыныбжыхэр алтырэгүүм щыбэнагъэх.

Кыблам ихэшыпкыгъэ командэ хэтхү Адыгэ Республикаем щыш калэхэр зэлуктэхүхэм ахэлжэхъагъэх. Пыжихъаблэ щаплыгъэ нарт шаоу Датхүжъ Алый килограмм 90-рэ къэзыщыхэрэм янэкьюкугъ.

Москва. Иркутскэ, Дагыстан, Урал ябэнаклохэм Датхүжъ Алый атекли, дышэм икыдэхын фэгэхъагъэ зэлуктэхүм зыфижэхъазырыгъ. Екатеринбург кыкыгъе Е. Назировымрэ А. Датхүжынмэ яшыпкыэ зэнэкьюкугъэх. Нахынэхээхуяа ахэр алтырэгүүм щызелуктэхуяа кыхэхъагъ. Урысыем и Кубок фэгэхъагъэ зэхахъэу Мыекуюапэ щыктуагъэд Датхүжъ Алый теклонигъэхэр кыщидихи, алэрэ чыплэр кыфагъэшьошагъ.

Батыритури Тюмень зыщи-зэхнэм Е. Назировым алэрэ чыплэр ыхыгъ, А. Датхүжынмэ яшынныр кыдихыгъ.

Датхүжъ Алый, Беданеко Рэмэзан, Бастэ Сэлым.

— Клуачэр нахь ыпсыхъанэу, икъулайныгъэ хигъэхъонэу Датхүжъ Алый тегъэгүүр, — кытиуагъ бэнаклор зыгъасэу, Адыгэ Республикаем изаслуженэ тренерэу Беданеко Рэмэзан.

— Тюмень щыктуагъ бэнэгъухэм

тиялтыгъ, тренерхэм, спортсмен-

хэм гүщигээгүүр таффэхъугъ. Ады-

гейр, Мыекуюапэ бэнэпэлэ еджаптэу

Кобл Якъубэ льапсэ зыфишыгъэр

Урысыем дэгъо щашэх, упчлабэ

кытатыгъ....

— Тюмень щыктуагъ зэнэкью-

кум бэнэкло 516-рэ хэлэжьагъ,

— зэдэгүүгээгүүр льегъектэ

Адыгэ Республикаем дзюдомкэ

ихэшыпкыгъэ командэ итренер

шхыалэу, спорт еджаптэу Кобл

Якъубэ ыцэ зыхырэм ишаа

Бастэ Сэлымэ. — Тиэнаклохуу

Тхыактусынэ Ахьмэд, кг 100,

Ордэн Заур, кг 81-рэ, Бэгъ Ас-

льян, кг 90-рэ, Вардээ Акопян,

кг 100-м кхеъу, алэрэ чыпли

10-р кыдээхыгъхэм ашыгъ.

Датхүжъ Алый Урысыем дзю-

домкэ ихэшыпкыгъэ командэ

аштагъ, Европэм изэнэкью

хэлэжъенэу зегъэхъазыры.

Датхүжъ Алый Урысыем дзю-

домкэ ихэшыпкыгъэ командэ

аштагъ, Европэм изэнэкью

хэлэжъенэу зегъэхъазыры.

**Зэхэзыщагъэр
ыкыдэхъазыр
гээгээр:**
Адыгэ Республикаем
льэпкэ Йофхэмкэ, Иэкыб къэралхэм ашы-
пэсурэ тильэпкэ-
гъухэм адьрияэ зэхы-
нигъэхэмкэ ыкыдэхъазыр
гээгээр жыгъем
иамалхэмкэ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер зыдэ-
шыэр:**
385000,
къ. Мыекуюапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приимнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къайхыэр А4-кэ
заджэхэрэх тхыапхэу
зипчагъэкэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифттыр
12-м нахь цыкынэу
шытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэх
тхыгъэхэр редакцием
зэкегъэжокхы.
E-mail: adygoe@
mail.ru

Зыщашихъатыгъэр:
Урысыем Федерацием
хэутын Йофхэмкэ, тел-
радиокъетын-
хэмкэ ыкыдэхъазыр
Иэсэйкэ амалхэмкэ и
Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпли гээгээр
шалыгъ, зэраушыхъатыгъэ
номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаихъатыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекуюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Зэкіэмкі
пчагъэр**
4876
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 487

Хэутыннын узы-
кэлхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зыщаихъатыгъэх
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхыалыр
Дэрэ Т. И.

Редактор шхыалыр
игудээр
Мэшлэкъо
С. А.

Пшыдэхъыж
зыхъырэ секретарыр
Хъурмэ
Х. Х.

Футбол

Текноныгъэкэригъэжъагъ

«Зэкошиныгъ» Мыекуюапэ — «Спартак» Владикавказ — 1:0.

Адыгэ республикэ стадионым гээтхапэм и 14-м Ѣизэдешлагъэх.

Зезищагъэхэр: В. Ермаков — Краснодар, Д. Магомедов — Махачкала, Д. Мезенцев — Воронеж.

«Зэкошиныгъ»: Ковалев, Белов, Катаев, Омаров, Хъуакло, Такълый (Крылов, 46), Дыхъу (Ещенко, 46), Ахмедханов, Мамонов, Къонэ (Шхъэлахъо, 90), Кадимов (Бабенко, 46).

Къэлапчъэм Иэгуаор дээзыдзагъэр: Мамонов — 51-рэ, «Зэкошиныгъ».

Ятонэрэ купым хэт футбол командэхэм 2019 — 2020-рэ ильэс өштэгъуррагъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гээтхапэм и 10 — 14-м ялагъэх. «Зэкошиныгъ» икапитанэу Къонэ Амир ыпэлкэ зэлтэм, ухумаклохэм алекэхъээ «бырсыр ахилхъагъ», хэвшыкъэ ыгъэгумэхъагъэх. А нэгъэуплэгъум Иэгуаор кызылэхъэгъэ Антон Мамоновыр къэлапчъэм зыдэом, ухумакло ылъако Иэгуаор тифи, хъагъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Спартак» иешлаклохэу Г. Базаевым, А. Наниевым, А. Сохневым тикъэлапчъэм Иэгуаор кызылэхъэгъэхъагъ, алэрэ зэлуктэхүхэр гэ